

JORD- OCH SKOGSBRUKSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 12/2005 rd

Regeringens proposition om statsbudgeten för 2006

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagens generalsekreterare har den 22 september 2005 i enlighet med 38 § 3 mom. i riksdagens arbetsordning remitterat en proposition om statsbudgeten för 2006 (RP 119/2005 rd) till finansutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- konsultativ tjänsteman Seija Kivinen och budgetråd Kati Suihkonen, finansministeriet
- kanslichef Jarmo Vaittinen, ekonomidirektör Hannele Laihonen, lantbruksråd Leena Hömmö, överinspektör Esko Leinonen, utvecklingschef Pirjo-Liisa Penttilä, vattenöverinspektör Leena Westerholm och överinspektör Marja Hilska-Aaltonen, jord- och skogsbruksministeriet
- professor Pertti Harstela, professor Hannu Ilvesniemi och äldre forskare Matti Sirén, Skogsforskningsinstitutet
- överdirektör Erkki Kemppainen, direktör för Norra Österbottens forskningsstation Erkki Joki-Tokola och äldre forskare Elina Virtanen, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK rf
- forstmästare Tage Fredriksson och forstmästare Matti Ruotsalainen, Skogsbrukets utvecklingscentral Tapio

- direktör Pasi Lähdetie, Livsmedelsindustriförbundet rf
- verksamhetsledare Tiina Lampisjärvi, Finfood - Finlands Matinformation rf
- verksamhetsledare Arja Peltomäki, Förbundet för Ekologisk Odling rf
- vice skogsdirektör Timo Nyrhinen och direktör Seppo Aaltonen, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK rf
- verkställande direktör Jouko Setälä, ProAgria Maaseutukeskusten Liitto
- direktör Hannu Valtanen, Skogsindustrin rf
- kommunikationsråd Päivi Mononen-Mikkilä och verksamhetsledare Tuula Dahlman, Finlands Pälsdjursuppfödarens Förbund
- verkställande direktör Seppo Hassinen, Suomen 4H-liitto ry
- ordförande Holger Falck, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund rf
- professor Tapio Määttä, Joensuu universitet
- lektor Irma Kärkkäinen, Pohjois-Savon koulutuskuntayhtymä.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av
— Handelsträdgårdsförbundet.

Avgränsning av utlåtandet

Utskottet avgränsar sina detaljerade överväganden till de frågor som nämns nedan.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Gårdsbrukets utvecklingsfond

Utskottet har redan tidigare i olika sammanhang tagit upp finansieringsproblemen i anknytning till utvecklingen av jordbruksstrukturen (bl.a. i sitt utlåtande om regeringens proposition om statsbudgeten för 2003, JsUU 15/2002 rd — RP 132/2002 rd). Situationen har förvärrats eftersom finansieringen av strukturpolitiken har ändrats så till vida att inga statslån längre beviljas, utan i stället riktas stödet kraftigt in på bidrag och räntestödslån. Detta beror på att det enda sättet att nå de höga stödnivåer inom investeringarna som EG-kommissionen kräver är att använda bidrag som huvudsaklig stödform. Till följd av att bidragsformen prioriteras och statslån avskaffats minskar utvecklingsfondens medel snabbt. Därför krävs det fortsatt och långsiktig kapitalökning genom budgeten till fonden, om det är meningen att den skall kunna fortsätta att fungera.

Enligt inkommen utredning står det redan nu klart att man i ljuset av utfallet 2004—2005 har underskattat anslagsbehovet för de närmaste åren. Uppskattningen var att man årligen 2004—2007 skulle bevilja ca 90 miljoner euro i bidrag, men redan nu (2004 och 2005) har det inkommit bidragsansökningar motsvarande ca 270 miljoner euro. År 2004 uppgick bidragsansökningarna till ca 170 miljoner euro och 2005, efter tre kvartal, till ca 103 miljoner euro.

I samma utredning påpekas det att gårdsbrukets utvecklingsfond visserligen har tillräckliga resurser för att täcka utgifterna enligt verksamhets- och ekonomiplanen fram till och med 2011. Om utgiftsbehovet visar sig större än väntat kommer det i förhållande till planen att finnas ca 34 miljoner euro mer att tillgå 2005—2010, utan risk för likviditeten. Om dessa pengar används under åren i fråga kommer det emellertid att innebära att utvecklingsfonden 2011 inte längre kan finansiera alla förutsedda utgifter. Dessutom är det möjligt att finansieringen av de nuvarande stödobjekten kommer att kräva att fon-

den tilldelas ytterligare medel. Tilläggsfinansiering finns inte att tillgå genom att man sparar in på dagens stödobjekt. Detta beror bl.a. på att stödobjekten och stödnivåerna till största delen avtalades med EG-kommissionen när stödordningen enligt artikel 141 i anslutningsfördraget godkändes.

Med anledning av det ovan anförda fäster utskottet änyo särskild vikt vid finansieringssituationen för gårdsbrukets utvecklingsfond och de framtida jordbruksinvesteringarna.

Att trygga en uthållig virkesproduktion

Nivån på det årliga anslaget för verkställighet av lagen om finansiering av hållbart skogsbruk (1094/1996) baseras på det anslag som enligt uppskattning behövs för att nå de prestationsmål för skogsskötsel och skogsförbättringsarbete som föreslås i Finlands nationella skogsprogram 2010. Statsrådet godkände programmet 1999. I budgetpropositionen föreslås det att anslaget för tryggnad av virkesproduktionens uthållighet (30.60.44) skall minskas med 3,5 miljoner euro i förhållande till budgetpropositionen för innevarande år. Uppskattningen är att man kan använda 1,7 miljoner euro mindre till vård av ungskog och tillvaratagande av energivirke. Det kvantitativa målet är 15 000 ha mindre än utfallet under tidigare år. Regeringen föreslår också mindre pengar för bl.a. byggande av skogsvägar. Utskottet vill ändå understryka att en av förutsättningarna för att det nationella skogsprogrammet skall kunna fullföljas är att vägnätet hålls i ett sådant skick att de nödvändiga transporterna kan genomföras.

Utskottet pekar i detta sammanhang på att det visserligen har skett framsteg när det gäller vården av ungskog, delvis tack vare stöden enligt lagen om finansiering av hållbart skogsbruk, men att många av de vårdåtgärder som skulle krävas för skogsbeståndets utveckling inte vidtas. Om ungskogen till följd av den kontinuerliga underlåtenheten att vidta dessa åtgärder blir alltför tätbevuxen och avgångsstrukturen inom stämplingsposten för gagnvirke blir oekono-

misk, kan det hända att det enda lönsamma alternativet är att hela avgången vid förstagallring används till energivirke.

Lönsamheten i tillvaratagandet av energivirke från ungskog är beroende av stöd enligt den nämnda lagen. Även röjning i samband med förstagallring av gagnvirke stöds med statsmedel på vissa villkor. Förhållandena för tillvaratagande av gagnvirke är ofta så pass svåra i oskötta objekt att det skulle vara svårt att hitta köpare till objekten som stämplingsposter för gagnvirke. Därmed skulle objekten också förbli helt oskötta. Men tillvaratagande av energivirke kan med hjälp av stöd göras ekonomiskt lönsamt i objekt där det inte lönar sig att ta till vara gagnvirket på grund av dessa förhållanden. Utskottet anser det ändå vara viktigt att man på lång sikt försöker minska användningen av stöd för tillvaratagande av energivirke genom att utveckla tekniken för tillvaratagande och transport och att man till och med kan frångå stödet helt i framtiden.

Med hänvisning till det ovan anförda påpekar utskottet också att vården av ungskog måste bli mer kostnadseffektiv genom prioritering av yngre plantbestånd. Kostnaderna för vården av plantbestånd stiger snabbt allt eftersom beståndet växer. Ett dröjsmål på två år ökar kostnaderna med cirka en fjärdedel. Man skjuter upp vården av den nuvarande plantskogen eftersom stödet för vård av ungskog allokteras till istandsättningsavverkning av ungskog som inte har vårdats när det var plantskog.

Utskottet har i sitt betänkande med anledning av regeringens proposition med förslag till lag om ändring och temporär ändring av lagen om finansiering av hållbart skogsbruk (JsUB 8/2004 rd — RP 174/2004 rd) velat påskynda en övergripande revidering av lagen. Med hänvisning till betänkandet påpekar utskottet att en stor del av finansieringen med stöd av den gällande lagen numera måste användas till planering samt till kostnader för verkställighetsutredningar. Utskottet betonar även i detta sammanhang på nytt att finansieringen så effektivt som möjligt måste användas till det faktiska arbetet med att främja ett hållbart skogsbruk. Detta måste också vara

målet med en översyn av lagen. Genom förenklningar i finansieringssystemet kan skogsägarna aktiveras och det professionella rådgivnings- och övervakningsarbetet effektiviseras.

I enlighet med motiven i budgetpropositionen anser utskottet också att det är ytterst viktigt att skogscentralerna i sin övervaknings- och kontrollverksamhet fäster särskild uppmärksamhet vid lagligheten och kvaliteten i den vård av ungskog som avses i lagen om finansiering av hållbart skogsbruk.

Utskottet noterar eftersläpningen när det gäller det nationella skogsprogrammets mål för de olika arbetsslagen, bl.a. när det gäller förstagallringar. *Utskottet anser det vara mycket viktigt att anslaget för tryggande av virkesproduktionens uthållighet i statsbudgeten åtminstone ligger på samma nivå som i år. Med hänvisning till det ovan anförda påskyndar utskottet åter en översyn av lagen om finansiering av hållbart skogsbruk. Eftersom en betydande del av finansieringen nu måste användas till planering och kostnader för verkställighetsutredningar måste översynen ha som mål att finansieringen så effektivt som möjligt används till det faktiska arbetet med att främja ett hållbart skogsbruk.*

Finansiering av landsbygdsrådgivning

Det framgår av budgetpropositionen att rådgivningsorganisationerna bidrar till att stödja målen i regeringens politikprogram för företagsamhet, i synnerhet när det gäller företagens affärskompetens och den företagsrådgivning som behövs för generationsväxlingar och andra överföringar av ägande. Resultatmålet är att utarbeta en plan för alla gårdar som planerar ett ägarbyte (mer än 1 000 gårdar). Organisationerna deltar också i genomförandet av den nationella kvalitetsstrategin genom att tillhandahålla kvalitetsutbildning inom primärproduktionen.

Utskottet påpekar att ett mål med det statliga stödet är att det skall finnas heltäckande rådgivningsservice i hela landet. Rådgivningen intar i samarbete med övriga landsbygdsaktörer en central ställning när det gäller att diversifiera landsbygdsnäringsarna, inklusive företagsverksamheten. De olika delarna av rådgivningsverksamhe-

ten är särskilt viktiga när det gäller att klara av de utmaningar som EG:s nya programperiod innebär för Finlands konkurrenskraft. *Därför är det viktigt, menar utskottet, att man i statsbudgeten under moment 30.10.50 för utveckling av gårdsbruk och andra landsbygdsnäringar anvisar medel som motsvarar nivån på årets anslag.*

Att främja användningen av närproducerade och ekologiskt producerade livsmedel

Användningen av närproducerade och ekologiskt producerade råvaror i professionella kök ökar i så gott som hela Europa. Genom att använda sådana livsmedel går det att påverka landsbygdens livskraft, näringsutvecklingen och den regionala ekonomin. Den offentliga sektorn är viktig när det gäller att stärka den närproducerade och den ekologiskt producerade matens ställning. Den regionala ekonomin påverkas av de val som köken inom den offentliga sektorn gör när de upphandlar livsmedel; detta bör uppmärksammas i större utsträckning.

De professionella köken har meddelat att den ojämna tillgången till råvaror är det största hindret för användning av närproducerade och ekologiskt producerade livsmedel. Dessutom har förädlingsgraden upplevts som otillräcklig för flera produkter. Dessa brister kan avhjälpas genom främjande av uppkomsten av producentgrupper.

Stöd till producentorganisationer inom jordbruket har betalats till erkända producentgrupper från och med 1999. Stöd betalas i fem år räknat från den räkenskapsperiod som följer efter att gruppen erkänts. Grunden för stödet är kostnaderna för inrättande och förvaltning av gruppen. De sista utbetalningarna görs i år. I början var stödet delfinansierat av EU (1999—2001), men numera är det enbart nationellt. Som delfinansierat stöd utbetalades ca 73 900 euro, och som nationellt stöd har man hittills betalat ut ca 292 900 euro. Sammanlagt nio producentgrupper har fått stöd, och av dem marknadsför sju potatis och två ekologisk spannmål. Det har efter utgången av finansieringsperioden 1995—1999 sedan 1999 inte gått att erkänna nya stödberättigade producentgrupper på grundval av det nuvarande stödsystemet. EU:s regler för statligt stöd

gav möjlighet att införa motsvarande stödsystem nationellt under finansieringsperioden 2000—2006, men detta gjordes inte i Finland. Med hänvisning till det ovan anförda anser utskottet ändå det vara viktigt att man främjar användningen av närproducerade och ekologiskt producerade livsmedel genom åtgärder som gynnar inrättande av producentgrupper.

Finfood Luomu förvaltar det statsägda Luomu-kontrollmärket och är en aktör som utvecklar den ekologiska livsmedelskedjan och dess marknadsföring i Finland. Finfood Luomu och Luomukeittiökeskus är nationella organisationer som utvecklar livsmedelskedjan "från jord till bord". Luomukeittiökeskus har funnit i Suonenjoki sedan 1999 och har koncentrerat sig på utveckling av professionella kök, små livsmedels- och reseföretag samt ekologisk affärsverksamhet inom partihandeln. Eftersom förhållandena har förändrats så pass mycket har verksamheten på Luomukeittiökeskus under de senaste åren allt mer gällt främjande av närproducerad mat.

Luomukeittiökeskus har sedan 2002 planerat och genomfört det riksomfattande Portaat luomuun-programmet med hjälp av det av Finfood Luomu administrerade tilläggsanslaget på 60 000 euro/år som riksdagen tillfört budgeten. Syftet med Portaat luomuun-programmet är att stegvis öka användningen av ekologiska råvaror i storkök och restauranger och att handleda kök när de låter sig omfattas av ekologisk kontroll.

Med hänvisning till det ovan anförda anser utskottet det viktigt att ett anslag som åtminstone motsvarar nivån på årets anslag beviljas i statsbudgeten för genomförandet av programmet Portaat luomuun för professionella kök.

4H-verksamhet

Det centrala målet med 4H-arbetet är att främja ungdomars företagsamhet och färdigheter för arbetslivet. Måluppnåendet befordras genom hobbyverksamhet i 4H-klubbarna med hjälp av mångsidiga 4H-företag samt genom att utbilda ungdomar i olika arbetsuppgifter och sysselsätta dem i olika serviceuppgifter. Rådgivningen syftar till att svara mot den finländska samhällets

viktigaste utmaningar genom att man ser till att så många personer i arbetsför ålder som möjligt även under kommande år har förmåga och vilja att arbeta.

Utskottet anser det vara viktigt att ett anslag som motsvarar nivån på årets anslag beviljas under moment 30.10.55 (statsbidrag för 4H-verksamhet).

Finansiering av utsädespotatisforskning vid Forskningscentralen för jordbruk och livsmedelsekonomi (MTT) forskningsstation i Ruukki

Utskottet påpekar att en högkvalitativ finländsk utsädespotatisproduktion har utmärkta förutsättningar att konkurrera på den internationella marknaden. I sitt svar (RSv 101/2002 rd) till regeringens proposition med förslag till lagstiftning som har samband med ombildande av Centralen för utsädespotatis till ett aktiebolag (RP 70/2002 rd) förutsatte riksdagen att arbetet med att forska i och utveckla produktionstekniken för högklassig utsädespotatis som lämpar sig särskilt för finländska nordliga förhållanden och som då ankom på Centralen för utsädespotatis skall fortsätta vid Forskningscentralens för jordbruk och livsmedelsekonomi forskningsstation i Ruukki och att adekvata anslag årligen avsätts i statsbudgeten för forskning kring och utveckling av potatisodling.

Jord- och skogsbruksutskottet tog senast ställning till finansieringen av utsädespotatisforskningen vid forskningsstationen i sitt utlåtande om regeringens proposition om statsbudgeten för 2005 (JsUU 16/2004 rd — RP 151/2004 rd). Utskottet ansåg då att den tilläggsfinansiering på 300 000 euro som forskningsstationen behöver för utsädespotatisforskningen skall täckas med ett årligt tilläggsanslag under moment 30.21.21 i statsbudgeten. Med avvikelse från jord- och skogsbruksutskottets ursprungliga förslag beviljades emellertid ett tilläggsanslag på 150 000 euro och endast för 2005.

Forskningsstationens tilläggsanslag för utsädespotatisforskning på 150 000 euro för 2004 och 2005 gjorde det möjligt för stationen att i samråd med olika intressentgrupper inleda

forskningsprogrammet "Agrobioteknik i utsädespotatisproduktion". Programmet är ett näringsinriktat och tvärvetenskapligt program som består av både tillämpad forskning och grundforskning. Bland annat Technopolis Abp Bioforum, Helsingfors, Uleåborg och Åbo universitet, VTT/Elektronik, vissa enheter vid MTT samt företag inom potatisbranschen deltar i programmet. Forskningsprogrammet består av cirka 20 olika forskningsprojekt som har som mål att stödja och utveckla konkurrensförmågan och skapa ett bestående expertnätverk och kunskapskoncentration inom utsädespotatisbranschen samt att förstärka det internationella forsknings- och affärsnätverket.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår utskottet på nytt att den tilläggsfinansiering på 300 000 euro som MTT:s forskningsstation i Norra Österbotten behöver för utsädespotatisforskningen täcks med ett årligt tilläggsanslag under moment 30.21.21 i statsbudgeten.

Vatten- och avloppsarbeten

Klimatet förändras och exceptionella vattenförhållanden blir allt vanligare; därmed ökar behovet att stödja kontroll av översvämningsrisker, underhåll av vattenbyggnadskonstruktioner och beredskap för specialsituationer avseende vatten- och avloppssystemet. De medel som finns för användning och vård av vattenresurserna måste därför inriktas på åtgärder som förbättrar beredskapen mot omfattande översvämnningar, i synnerhet när det gäller skyddsnivån för bostadsområden. Dessutom ökar behovet att grundligt renovera vattenbyggnadskonstruktioner och att sanera sjöar och vattendrag.

Enligt 103 § i miljöskyddslagen (86/2000) skall avloppsvatten som uppkommer i områden utanför vattentjänstverkens avloppssystem renas så att det inte uppstår risk för förorening av miljön. Statsrådets förordning om behandling av hushållsavloppsvatten i områden utanför vattentjänstverkens avloppsnät (542/2003) anger minimikrav för rening av avloppsvatten samt för planering, byggande, bruk och underhåll av avloppssystem. Nya avloppssystem som anläggs och gamla som effektivteras måste uppfylla kraven

enligt förordning 542/2003. För gamla system finns dock en övergångsperiod. Senast den 1 januari 2014 skall avloppssystemen med vissa fallspecifika undantag uppfylla reningskraven. Bostadsfastigheter i glesbygden kan få bidrag för förbättring av sina system för hushållsavloppsvattnet. Bidraget beviljas på sociala grunder och uppgår till högst 35 procent. Det kan beviljas för anläggande av nödvändiga avlopp samt anläggningar för behandling av avloppsvatten och avfall och för anslutning till det gemensamma avloppssystemet. Utskottet anser det vara viktigt att man också genom statliga åtgärder gör det lättare att i glesbygden övergå till avloppssystem som uppfyller de angivna reningskraven.

I propositionen om statsbudgeten för 2006 är det sammanlagda anslaget under kapitel 30.50 Vattenhushållning 26,768 miljoner euro. Det är

0,28 miljoner euro, dvs. 0,8 %, mindre än de 26,986 miljoner euro som beviljats i årets budget. Under miljöministeriets huvudtitel budgeteras dessutom anslag för uppgifter som gäller vattentillgångar motsvarande ca 210 årsverken, dvs. ca 8 miljoner euro av de regionala miljöcentralernas omkostnader, plus ca 35 årsverken, dvs. ca 2,2 miljoner euro av Finlands miljöcentralers omkostnader.

Med hänvisning till det ovan anförda anser utskottet det vara viktigt att nivån på anslaget under kapitel 30.50 ligger kvar på årets nivå.

Utlåtande

Jord- och skogsbruksutskottet meddelar

att finansutskottet bör beakta vad som anförts ovan.

Helsingfors den 21 oktober 2005

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Sirkka-Liisa Anttila /cent
vordf. Harry Wallin /sd
medl. Nils-Anders Granvik /sv
Lauri Kähkönen /sd
Esa Lahtela /sd
Minna Lintonen /sd

Eero Lämsä /cent
Erkki Pulliainen /gröna
Pekka Vilkuna /cent
Lasse Virén /saml
ers. Kimmo Tiilikainen /cent
Unto Valpas /vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Carl Selenius.